

แบบรายงานผลการดำเนินงานเชิงคุณภาพ (Special Report)
ตัวชี้วัดที่ 19 แบบรายงานความสำเร็จของการพัฒนาผลงานที่มีความโดดเด่น
ระดับนานาชาติ/ระดับชาติ และระดับพื้นที่
หน่วยงาน สำนักโภชนาการ

ชื่อผลงาน โครงการควบคุมและป้องกันโรคขาดสารไอโอดีนแห่งชาติ

1. การกิจ/บทบาท /หน้าที่หลักด้านใดด้านหนึ่งของส่วนราชการ

โครงการควบคุมและป้องกันโรคขาดสารไอโอดีนแห่งชาติ มีเป้าหมายที่จะทำให้ประชาชนได้รับสารไอโอดีนเพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย เพื่อเสริมสร้างสติปัญญาของเด็กไทยให้เต็มศักยภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของประชากรทุกกลุ่มวัย ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาให้คนไทยทุกกลุ่มวัยมีทักษะและความรู้ความสามารถที่จะเป็นฐานในการพัฒนาประเทศ จึงมีแผนยุทธศาสตร์ควบคุมและป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน ปี 2560 -2564 ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ขับเคลื่อนการควบคุมป้องกันโรคขาดสารไอโอดีนสู่ความยั่งยืน

(เกลือเสริมไอโอดีนยั่งยืน/หมู่บ้านไอโอดีนยั่งยืน/ภาคีเครือข่ายเข้มแข็ง)

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์โรคขาดสารไอโอดีน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การประชาสัมพันธ์และการตลาดเชิงสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนา

สำนักโภชนาการ จึงดำเนินโครงการนี้อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ มาตรการหลัก คือ เกลือเสริมไอโอดีน โดยมุ่งพัฒนาระบบเกลือเสริมไอโอดีนยั่งยืน ที่เน้นการสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายทุกภาคส่วนเพื่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานทั้งระบบ ตั้งแต่ต้นทางการผลิต การกระจาย จำหน่าย และปลายทาง การส่งเสริมการบริโภคเกลือและผลิตภัณฑ์เสริมไอโอดีน ดำเนินงานพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานชุมชน/หมู่บ้านไอโอดีนให้มีความยั่งยืน สอดคล้องกับกรอบหลักการของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ที่เน้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ตั้งแต่ชุมชน ภาคประชาสังคม ภาคเอกชนและภาครัฐ ร่วมกันพัฒนาประเทศบนหลักการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา นอกจากนี้ยังมีมาตรการเสริม คือ การจ่ายยาเม็ดเสริมไอโอดีน เหล็ก และกรดโฟลิกแก่หญิงตั้งครรภ์ และหญิงหลังคลอดให้นมบุตร 6 เดือน การเสริมไอโอดีนในน้ำดื่มที่ดำเนินการตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

การเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์โรคขาดสารไอโอดีน โดยการตรวจวิเคราะห์ปริมาณไอโอดีนในปัสสาวะของประชากรกลุ่มเสี่ยง การตรวจวิเคราะห์คุณภาพเกลือบริโภค และการเฝ้าระวังติดตามการจ่ายและการกินยาเม็ดเสริมไอโอดีนในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ และหญิงหลังคลอดให้นมบุตร 6 เดือน รวมทั้งการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สื่อสารสู่สังคมทุกช่องทาง เกี่ยวกับความรู้เรื่องการขาดสารไอโอดีน แก่กลุ่มเสี่ยงและประชาชนทั่วไป นำไปสู่การเลือกใช้เกลือและผลิตภัณฑ์เสริมไอโอดีนได้อย่างเหมาะสมและเพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย เพื่อการควบคุมและป้องกันโรคขาดสารไอโอดีนได้อย่างยั่งยืน

2. ผลงานที่แสดงถึงการเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ โดยผลงานนั้นอาจเทียบกับมาตรฐานสากล รางวัลที่เคยได้รับ รวมทั้งผลการประเมินจากองค์กรภายในหรือภายนอกประเทศ หรืออื่นๆ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : ขับเคลื่อนการควบคุมป้องกันโรคขาดสารไอโอดีนสู่ความยั่งยืน พัฒนาต่อยอดมาตรการเกลือเสริมไอโอดีนถ้วนหน้า (Universal Salt Iodization) มุ่งสู่มาตรการเกลือเสริมไอโอดีนยั่งยืน (Sustainable Iodized Salt Initiatives) สร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน/หมู่บ้านไอโอดีน มุ่งสู่ความยั่งยืน โดยข้อมูลล่าสุดปี 2559 จากการติดตาม 56 จังหวัด พบว่า มีชุมชนหมู่บ้านไอโอดีนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินรับรอง จำนวน 53,558 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 78.4 ของหมู่บ้านที่เข้าร่วมกระบวนการทั้งหมด และมีการสร้างเสริมพัฒนาเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน ให้เกิดความร่วมมืออย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เช่น ชมรมผู้ประกอบการ โรงงานผลิตเกลือเสริมไอโอดีน และหน่วยงานอื่นๆ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคของกระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และมีการประชุมคณะกรรมการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีนแห่งชาติ ครั้งที่ 1/2559 เมื่อวันศุกร์ที่ 7 ตุลาคม พ.ศ.2559 ณ ห้องประชุมชัชยนาทนเรนทร ตึกสำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงสาธารณสุข โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเป็นประธานในการประชุม นำไปสู่การผลักดันและพัฒนานโยบายการควบคุมป้องกันโรคขาดสารไอโอดีนสู่ความยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์โรคขาดสารไอโอดีน วิเคราะห์สถานการณ์การผลิต การกระจายและความครอบคลุมของการใช้เกลือเสริมไอโอดีนที่มีคุณภาพในระดับครัวเรือน ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข พบว่า ความครอบคลุมเกลือเสริมไอโอดีนที่มีคุณภาพ (20 - 40 ppm) ตั้งแต่ปี 2554 ถึง ปี 2557 มีแนวโน้มดีขึ้นตามลำดับ แต่ใน ปี 2558 มีแนวโน้มลดลงเล็กน้อย ทั้งในสถานที่ผลิตจากร้อยละ 89.83 ลดลงเหลือร้อยละ 88.20 ในสถานที่จำหน่าย จากร้อยละ 72.61 ลดลงเหลือร้อยละ 68.40 และในครัวเรือน พบความครอบคลุมการใช้เกลือเสริมไอโอดีน (20 - 40 ppm) จากร้อยละ 73 ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 65.2 เท่านั้น การเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์ระดับไอโอดีนในปัสสาวะของกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการขาดสารไอโอดีน พบว่า ค่ามัธยฐานไอโอดีนในปัสสาวะหญิงตั้งครรภ์ มีแนวโน้มลดลงเล็กน้อย และค่ามัธยฐานไอโอดีนในปัสสาวะหญิงตั้งครรภ์ ใน ปี 2558 คือ 147.1 ไมโครกรัมต่อลิตร ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ (150 ไมโครกรัมต่อลิตร) และสถานการณ์ระดับไอโอดีนในปัสสาวะหญิงตั้งครรภ์ในระดับพื้นที่ พ.ศ. 2556 - 2558 พบว่า พื้นที่ที่มีการขาดสารไอโอดีนส่วนใหญ่กระจายอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ และค่ามัธยฐานไอโอดีนในปัสสาวะเด็กอายุ 3 - 5 ปี และผู้สูงอายุ อยู่ในเกณฑ์ปกติ (มากกว่า 100 ไมโครกรัมต่อลิตร) และการเฝ้าระวังติดตามการจ่ายและการกินยาเม็ดเสริมไอโอดีนในหญิงตั้งครรภ์และหญิงให้นมบุตร 6 เดือน ข้อมูลล่าสุดปี 2559 พบว่า หญิงตั้งครรภ์ ที่ได้รับยาเม็ดเสริมไอโอดีน ร้อยละ 93.9 ส่วนหญิงตั้งครรภ์ที่กินยาเม็ดเสริมไอโอดีนทุกวันเพียงร้อยละ 79.5

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การประชาสัมพันธ์และการตลาดเชิงสังคม สื่อสารสู่สังคมทุกช่องทาง เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักถึงผลเสียของโรคขาดสารไอโอดีนโรคที่มีผลกระทบต่อระดับสติปัญญาและคุณภาพชีวิตของคนไทยทุกกลุ่มวัย โดยรณรงค์อย่างต่อเนื่องทั้งในระดับประเทศและในระดับพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การเลือกใช้เกลือและผลิตภัณฑ์เสริมไอโอดีนอย่างต่อเนื่อง

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนา ศึกษาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา อุปสรรค เฉพาะเรื่องในระดับพื้นที่ (R2R) พัฒนาความรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน พัฒนาระบบการดำเนินงานที่สำคัญและจำเป็นในการขับเคลื่อนการดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน และศึกษาวิจัย สำรวจปริมาณการบริโภคสารไอโอดีนในอาหารของคนไทย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนด้านนโยบาย